

TEKİNSİZ DÜNYA VE EMRAH SERBES ROMANLARI

Ezgi DALKOPAN*

Atıf: Dalkopan, Ezgi. "Tekinsiz Dünya ve Emrah Serbes Romanları", *Sosyologca*, Sayı 30 (2025), s. 33-46.

ÖZ: Bu çalışma, Emrah Serbes'in romanlarını "tekinsizlik" kavramı ve yeraltı edebiyatı bağlamında sosyolojik bir perspektifle incelemektedir. Metin, tekinsizlik kavramının sanayi devrimi sonrası modern dünyada belirsizlik, korku ve yabancılaşma ile nasıl belirginleştiğini ele almaktadır. Günümüz post-modern toplumunda bireylerin yalnızlaştığı, değerlerin aşındığı ve kurumların işlevini yitirdiği savunulmaktadır. Emrah Serbes'in *Her Temas İz Bırakır*, *Son Hafriyat* ve *Müptezeller* gibi eserleri; bu toplumsal dönüşümün yarattığı dışlanmış, melankolik ve isyankar "ideal olmayan" karakterleri görünür kılmaktadır. Yazar, Ankara gibi mekanları estetize etmeden, tüm çıplaklığı ve kasvetiyle yansıtarak toplumsal bir anatomi sunmaktadır. Sonuç olarak Serbes'in eserleri, kurulu düzene karşı bir başkaldırı niteliği taşıyan yeraltı edebiyatının güçlü bir temsilcisi olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tekinsizlik, Emrah Serbes, Yeraltı Edebiyatı, Sosyolojik Dönüşüm, Yabancılaşma.

The Uncanny World and the Novels of Emrah Serbes

ABSTRACT: This study, analyzes Emrah Serbes's novels through a sociological perspective, focusing on the concept of the "uncanny" (unheimlich) and underground literature. The text explores how the uncanny became prominent in the post-industrial modern world, characterized by uncertainty, fear, and alienation. It argues that in today's post-modern society, individuals face increasing loneliness, erosion of values, and dysfunctional institutions. Works such as *Her Temas İz Bırakır*, *Son Hafriyat*, and *Müptezeller* highlight "non-ideal" characters—marginalized, melancholic, and rebellious individuals—born from this social transformation. By portraying settings like Ankara with raw gloom rather than aestheticization, Serbes provides a social anatomy of the "unseen". Ultimately, Serbes's narratives are identified as significant examples of underground literature, acting as a political action and a rebellion against the established order.

Keywords: The Uncanny, Emrah Serbes, Underground Literature, Sociological Transformation, Alienation.

Makale Türü : Kuramsal Makale, Araştırma Makalesi, Derleme Makalesi, Kitap Tanıtımı vs.

Geliş Tarihi : xx.xx.202x

Kabul Tarihi : xx.xx.202x

* Bilim Uzmanı, ezgi.batigun@gmail.com, ORCID: 0009-0006-3195-5426.

Giris Yerine: Sosyolojide Tekinsizin Koşulları

Tekinsiz kavramı ilk defa Avrupa’da sanayi devrimi sonrasında ve dünya savaşına geçiş atmosferinde belirginleşmiştir. Endüstrileşme ve sanayileşmenin getirdiği sosyo-ekonomik ve kültürel değişimlerin insanlara, yaşamlarına etki ettiği gözlemlenmiştir. Mekanik bir toplum haline gelen bu yaşam biçiminde, insanlar giderek yalnızlaşmakta ve böylece kendilerine ve çevresindeki kişilere yabancılaşmaktadır. Böylesine belirsiz, tedirgin, güvensiz bir dünyada da tekinsizlik kavramının ön plana çıkması, etkili hale gelmesi doğal bir sonuçtur.

Günümüzde baktığımızda ‘tekinsizlik durumu’ birçok duyguyu, düşünceyi ifade eder hale gelmiştir. Gelişen teknoloji, hızlı tüketim, korku vs. gibi kavramlar günümüz yabancılaşan insanını tanımlayan hale gelmiştir. Modern dünyada oldukça belirginleşen bu kavram sosyolojik açıdan bu çağa özgü gibi dursa da tarih boyunca insana ait her olguda gözlemlenebilmektedir. İster ilkel çağda olunsun isterse modern çağda insanın kaygıları hep olmuştur. Ancak bu durum gününüzde daha da etkili hale gelmiştir. Bunun en önemli nedeni Dünya’da ve Türkiye’de gerçekleşen dönüşüm sürecidir. Değişim ve dönüşüm, toplumsal tarihin tartışılmaz gerçeğidir. Değişim ve dönüşümün yaşanmadığı hiçbir toplum ve toplumsal aşama bulunmamaktadır. Ancak, günümüzdeki değişim ve dönüşümü geçmişteki benzerlerinden ayıran özellikler bulunmaktadır.

Öncelikle değişimin hızlı bir şekilde yaşanması uyum sağlama sürecini zorlaştırmış beraberinde birçok olumsuzluğu da getirmiştir. Değerler önemsiz hale gelmiş, geçmişten kopulmuş ve yalnızca şimdiye odaklanıldığı düzensiz bir düzen hali ortaya çıkmıştır. İnsanlar arasındaki birlik ve beraberlik duygusu ortadan kalmış, bireyler yalnızlaşmıştır. Yalnızca şimdiye odaklanmak, geçmişini önemsememek geleceğe de yön verememek anlamına gelmektedir. Böylelikle, belirsizliklerin hâkim olduğu bir dünya karşımıza çıkmaktadır. Bu durumda toplumsallaşmada krizlere yol açmaktadır. Karakterler aşınmakta, mekanlar değişmekte korku ve belirsizlik baskın hale gelmektedir. XXI. yüzyılda bu yeni dönemde Dünya’da ve Türkiye’de hem düşünsel düzeyde hem yaşam tarzında hem kurumlar düzeyinde bir dönüşüm ve ‘tekinsiz’ faktörünün belirginleşmesi söz konusudur.

Tekinsizlik, modern toplum düşüncesinin sonunu belirtmektedir. Korku, belirsizlik, güvensizlik faktörlerini de açığa çıkarmaktadır. Toplumsal konularla yakından ilgilenen sosyoloji de bu değişim ve dönüşüm sürecinden yakından ilgilenmektedir. Sosyoloji modern bir bilim olarak ortaya çıkmış, toplum ve düşüncesini belirlemiştir. Yeni dönemde de devam eden tartışmalarla post-modern toplumu ve ilişkilerini tanımlamaya çalışmaktadır. Düzen, ilişkiler değişmiş sorunlar katlanarak artmıştır. Toplum tanımını yapmak mümkün olmamaktadır. Toplum ve ilişkiler üzerinde duran sosyolojide tartışmalar sürmekle birlikte tıkanmış durumdadır. Bu nedenle tartışmaları bir başka düzeyde yürütmek için hem dönemi hem toplumu, toplum ilişkilerini tanımlamak için ‘tekinsiz’den yola çıkacağız. Tekinsiz post modern toplumu, ilişkileri tanımlamamıza imkân veren önemli bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır. Bu dönemde modern sorunlara yeni sorunlar eklenmiş böylece çatışmalar, belirsizlikler artmıştır.

Günümüz post modern toplumu, XXI. yüzyıl belirsizliklerin, aşırılıkların, şiddetin bir arada görüldüğü kaygı ve umutsuzluğun yaşandığı bir dönemdir. Bu dönemim en önemli özelliği de yeni arayışlardan vazgeçme, bireyselleşme ve yabancılaşmadır. Düzen arayışlarının yerini bu düzensizlik içerisinde var olma düşüncesi almıştır. Düzeni değiştirmek adına herhangi bir çaba da söz konusu olmamaktadır. Belirsizlik, teslimiyetçi kendiliğindenlik, marj dışı karakterler ve olaylar ortaya çıkmıştır. Mevcut gelişmelerden söz etmek yerine düzenin sistematik olarak kendini tekrar ettirmektedir. Böyle bir toplumda

hem bireyler silikleşmekte hemde düzenin tahribatı meydana gelmektedir. Sorunlar üzerinde etkili olma mekanizması da ortadan kalkmış durumdadır. Hem özel yaşamda hemde kamusal yaşamda tahribatlar meydana gelmektedir. Toplumun örgütlenmesinde, düzeninde yaşanan sorunlar kurumların işlevlerini de değişime uğratmaktadır. İnsanların ihtiyaçlarına cevap veren kurumlar değişen toplumda yetersiz kalmaktadır. Yaşadığımız dönem herhangi bir sıçramaya izin vermeyerek yeni bir aşamanın başlangıcı olamamaktadır. Toplumsal yaşamda marjinalleşme kendini gösterir hale gelmiştir. Toplumsallaşmanın meydana gelmemesi, bireysel düzeyde olan ilişkiler geçmişten kopmaya neden olmakta bu durumda toplumun marjinalleşmesini hızlandırmaktadır. Bu durumlar dönemi aşırılıklar çağı, katliamlar çağı, felaketler yüzyılı gibi adlandırmalar almasına neden olmaktadır. Eşitlik, kardeşlik, ilerleme, toplumsal gelişme bu yüzyıla özgü olmayan olgulara dönüşmüştür.

İnsanların hayallerinin tükendiği, yaşama karamsarlık ve kuşkuyla baktığı, ideallerin yok olduğu, geleceğe dair umutların tükendiği bir dönem ortaya çıkmıştır. Mekanlar, kurumlar, ilişkiler değişmiş ve özelliklerini yitirmiş durumdadır. Bu yeni tekinsiz Dünya’da hem kurumsal hem toplumsal düzeyde örgütlenmenin imkânı ortadan kalkmıştır. Bu nedenle tekinsizlik yalnızca kişisel bir durum olarak değil aynı zamanda toplumsal bir durum olarak ön plana çıkmıştır. Böyle bir dönemde ne geçmişin değerlendirilmesi ne de geleceğin biçimlendirilmesi mümkün değildir. Kentlerdeki hızlı gelişim, heterojen kalabalık ve yeni ölçekli kentsel mekanlar “tekinsizlik” hissini tetiklemektedir ve böylelikle katmanlaşma, müphem alan ve tekinsizlik ilişkisi kurulmaktadır. Artan kalabalık ve değişen yaşam tarzı toplumu bir kaosa sürüklemekte ve tüm ilişkiler güvensiz bir temelde belirsiz hale dönüşmektedir. Toplumun tekinsiz hali de tekinsiz kişilikleri ön plana çıkartmıştır. Bu kişiler düzene karşıt bir kimlik belirtmiş olmalarına rağmen yeni bir alternatif yaratamadığı için içe kapanık, melankolik, belirsiz, güvensiz ilişkiler içerisinde adeta düzenin bir unsuru haline dönüşmüşlerdir. Düzeni değiştirebilme güçleri ortadan kalkmıştır. Bu durum adeta örgütsüzlüğün, kargaşanın, düzensizliğin, belirsizliğin ve önemlisi tekinsiz bir ortamın üretildiği yeni bir dönemi, korku çağını görünür kılmaktadır. Yaşanılan dönem birey ve toplumu hem psikolojik hem de sosyolojik olarak olumsuz yönde etkilemektedir.

Tekinsizlikle ilgili literatürü incelediğimizde ‘tekinsiz’ kelimesi karşılığını en iyi biçimde Almancadan aldığını görürüz. Türkçede “tekinsiz” kelimesi ile tam olarak karşılığını bulamayıp, anlamını en iyi özgün dili Almancadan alır: “Das Unheimlich”. Kelime, Almancada yapısal olarak zıt anlamlılığın birbirini tamamlaması ile oluşturulmuştur. Heim / heimlich: evde olmak, “güvenli” bir alanda olmayı tanımlarken olumsuzluk ön eki aldığında farklı tanımlamalar ortaya çıkmıştır. Unheimlich kavram olarak içeriğindeki zıt anlamlılarla “ev; gizli yahut üzeri kapalı, mahrem” ve “evin dışı; güvensiz, kaçınılması, korkulması gereken, yasadışı” olanı aynı alanda birleştirir: Bulanık bir sınır çizgisinde kalmak, tanıdıklıkla bilinmezlik durumunu ifade eder. Freud’a göre, “unheimlich” “heimlich” “yerli” sözcüğünün “tekinsiz” olanın, tanıdık olmaması sebebiyle ürpertici anlamına gelir.¹

Kavram olarak ‘Tekinsiz’ Unheimlich, bir ‘şey’in veya durumun tanıdık ve aynı zamanda tuhaf olma hali ve bu halin belirsizliğinde yaşanan deneyimdir. Kısaca ifade etmek gerekirse ‘tekinsizlik’, evvelce tanıdık olan ve güven uyandıran bir durumun, hissin ya da nesnenin belli bir zaman zarfında tehdit edici bir kimliğe bürünmesidir. Geçmiş yaşantıya dair izlerin şimdiye ait deneyimlerle etkileşime girerek insanın iç dünyasında kaygı, belirsizlik, korku ve güvensizlik yaratmasıdır. Bilinmeyen unsurlar her zaman ürkütücü ve tehdit edici gibi

¹ Sigmund Freud, *Sanat ve Edebiyat*, 2. baskı, çev. E. Kapkın ve A. Tekşen Kapkın, İstanbul: Payel Yayınevi, 2016, s.327.

görünür. Bir bakıma kişiyi ürküten de bu belirsizlik duygusu ve tekinsizlik hissidir. İnsanlığın değişen yaşam biçimine paralel olarak içeriği çeşitlenen tekinsiz kavramı günümüzde o kadar yaygınlaşmıştır ki bu kavram insanı ve ona ait her şeyi kapsar hale gelmiştir. Ancak bu kavram sanat yapıtlarında daha belirgin biçimde karşımıza çıkmaktadır. Sanat, edebiyat, sinema insana ait tüm duygu, düşünce ve oluşumların kapsamlı, iradi, özgürce ve kimi zaman acımasızca yorumlanarak kurgulandığı bir alandır. Tekinsizin belirsizlik zemininde bir türlü ehlileşmeyen tuhaf doğası, rahatsızlık, endişe ve tedirginlik gibi duyguların ortaya çıkmasına sebep olur. Akıl tarafından sınıflandırılmayan ve üzerinde hakimiyet kurulamayan bu ve kişiyi 'evsizleştiren', dolayısıyla özünde 'varlığı' tehdit eden bir durumdur ve ölüm, yok oluş gibi temel korkuların pasif bir biçimde tetiklenmesinden kaynaklanır.

Günümüz toplumunda değişim ve dönüşüm yoğun bir şekilde hissedilmekte düzen farklı bir karaktere dönüşmektedir. Birey bu hızlı değişime adapte olabilmekte zorlanmaktadır. Böylece uyumun bozulduğu yerde toplum etkilenirken bireyde etkilenmektedir. Böyle bir ortamda da tekinsiz hal ve olaylar insanların gündelik yaşamı içerisinde kendine yer bulmakta ve her zaman hissedilebilmektedir. Yaşamın hızlanması, düzenin bozulması ve uyumsuzluk günümüz toplumunu tanımlar hale gelmektedir. Freud, okuduğumuz tekinsiz ile sahiden yaşamlarda var olan tekinsiz arasında bir ayrım yapılması gerektiği söylemiş, böylece gerçek ile kurgu arasındaki farklı ortaya koymuştur.² Yalnızca kurguya dayalı eserlerde bu tekinsizlik olgusu vurgulanabileceği gibi gerçek hayatta da bu tekinsizlik olgusu kendini farklı biçimlerde gösterebilmektedir. Eserlerde ortaya çıkan kurgusal olay ve ilişkiler bu olgunun gündelik yaşamda olamayacağı hissini uyandırabilmektedir. Dolayısıyla tekinsizlik kavramı yalnızca doğaüstü ya da fantastik öğelerle anlam kazanmamaktadır. Gündelik yaşamın içerisinde ortaya çıkan somut durumlar da tekinsiz olarak nitelendirilebilir özelliktedir. Gündelik hayat içerisindeki ilişkiler, mekanlar, olaylar aynı zamanda kişiler esrarengiz, tekinsiz özellikler taşıyabilmektedir. Bireye korkunç ya da tuhaf gelen her durumu Freud tekinsizlik kavramı içerisine koymaktadır.

Tekinsiz, modern dönem öncesi eski medeniyetlerde her dönemin genel özelliklerine göre farklı şekillerde ele alınmış ve genellikle "öteki" üzerinden değerlendirilmiştir. Bu öteki bireyin kendine yabancılaşmasının, parçalanmasının bir ürünü olarak ortaya çıkmaktadır. Bir şeyin ya da olayın yarattığı tekinsizlik etkisi bir tür yönünü bulamama ile ilişkilidir. Yani bu durum ne tanıdığı ne de tanımadığı bir öteki için ortaya çıkmaktadır. Yaşadığı durumu, olayı ya da ortamın tekinsiz hissedilmesinden sonra kişi artık eskisi gibi düşünemez olur ve böylece bulunduğu mekan ya da olayları ötekileştirerek yabancı hisseder. Yabancı olan öteki, kendisine yakıştırmadığı tüm kötü özellikleri öteki olarak algıladığı kişilere yüklemekte ve ona insan dışı bir konuma itmektedir.

Bize yabancı olan kişi, olay, mekan gibi şeyler korku, kaygı gibi hislerin oluşmasına neden olmaktadır. Esrarengiz, tuhaf olarak nitelendirilen olay ya da durumlarla karşı karşıya kalan insan hem ortamına hem de çevresine yabancılaşmakta ve öteki olarak gördüğü şeylerden ve gündelik yaşamdaki ilişkilerinden uzaklaşarak bunalıma girmektedir. Rodley tekinsiz kavramını, modernizm sonrası devasa kentlerin oluşması olarak ifade eder; "insanlar doğadan ve geçmişten koparıldıklarını hissetmeye başladıklarında hastalıkla, ruhsal rahatsızlıklarla özellikle mekânsal korkularla birlikte gelen modern kaygı haline gelmiştir" ifadesi modernizme bir göndermedir.² Tıpkı günümüz post modern toplumunun geldiği durumu ifade etmektedir.

İletişimsizlik, merkezsizleşme, geçmişten ve gelenekten uzaklaşma, yalnızlaşma ve bireyselleşme günümüz toplumuna özgü özellikleri içermektedir. Toplumsal yapıda,

² A.g.e., s.353.

kurumlarda, örgütlenme faaliyetlerinde ortaya çıkan boşluklar, tekinsizin alanını beslemekte böylece toplumun her alanına yayılmasına neden olmaktadır. Yaşanılan ortam ve bulunulan koşullar dikkate alındığında ise bireyin fiziksel ve ruhsal sağlığı tehlikeye girmektedir. Bireylerin sağlıklı bir ortam bulamadığı alanda toplumunda sağlıklı bir şekilde işlemlerini beklemek mümkün değildir. Günümüz belirsiz toplumunda en yaygın olarak gözükten ruhsal problem kaygıdır. Kaygı bu dönemde gündelik hayatta, işte, karşılıklı ilişkilerde, sosyal ortamlarda popüler hale gelmiştir. Post-modern toplumda kaygıya neden olan en önemli etkenlerden biride bireylerin yaşama devam etmesi için zorunlu olarak rekabet haline girmeleridir. Bu rekabet duygusu insanın kendisine ve doğaya uzaklaşmasına neden olmuş, özüne yabancılaşan insanda karşılaştığı sorunlara çözüm üretmekte başarısız olmuştur. Düzensizlik, acımasızlık, rekabet, mutsuzluk, kaygı, tekinsiz diye nitelendirdiğimiz yaşamların doğurduğu hal ve tavırlara dönüşmüştür.

Tekinsiz ve iğrenme arasında da bir bağlantı bulunmaktadır. İğrenme dediğimiz olgu insanın ruhsal durumunda var olan ve kişide kaygı hissiyatını doğuran bir karaktere sahiptir. Bu aynı zamanda bastırılma duygusuyla da ilişkilidir. Kişi kendini korumaya almak adına iğrendiği şeyleri bastırarak güvende hissetmeye çalışır. Bu açıdan iğrenç olan şey ve tekinsiz birbirine bağlantılıdır. İkisi de tehlike hissiyi doğurmaktadır. İki kavram da huzursuzluk nedenidir. Kişi tehlikede olduğu durumdan uzaklaşmak isterken aynı zamanda iğrendiği bir durumla ya da nesne ile de karşılaştığında uzaklaşma eylemi gösterir. Bu açıdan bireyin iğrendiği bir durumda veya dehşete düştüğü bir anda verdiği tepkiler benzer olmaktadır. Kaçma eylemi, bireyin hayatta kalma dürtüsüyle bağlantılıdır. Çünkü birey için önemli olan şey güvenlidir. Tekinsiz olarak nitelendirebileceğimiz tehlike arz eden şeyler ruhsal sıkıntılara yol açabilmekte ve bireyin sağlıklı hareket etmesini engelleyebilmektedir

Emrah Serbes'in Romana, Yaşama Bakışı ve Tekinsiz Ortam

Emrah Serbes'in romanlarının kasvetli havası; korku, belirsizlik, tekinsizlik gibi özellikleri içinde barındırır da aynı zamanda dönemin sosyolojik özelliklerini de yansıtmaktadır. Oluşturulan olay öyküsü, karakterler, ilişkiler aynı zamanda bir sistem eleştirisini de vurgulamaktadır. Günümüz post-modern toplumunda kurumsal ve toplumsal düzeyde örgütlenmelerin ortadan kalkması, toplumla ilgili yapılan açıklamaların geçerliliğini yitirmesi, her anlamda ideal olmayanın ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Toplumun gösterilmek istenmeyen görüntüsü ortaya çıkmaktadır. Bu durum yazarın hikayelerinde açık bir şekilde görülmektedir. Aynı zamanda bu görüntü sosyolojik olarak toplum durumunu çözümlememize ve eleştirmemize imkan tanımaktadır.

Bu eleştiri, yaşanılan durumdan hoşnutsuz olma tavrı hikayelerde karakterler tarafından da isyan şeklinde kendini göstermektedir. Bastırılmış duygular, kişinin kendisiyle ve etrafındakilerle çatışması, yalnızlık, bulunulan ortama ve olaylara karşı huzursuzluk, ruhsal bunalımlar ve güvensizlik hissi eserlerinin büyük bir kısmında yer almaktadır. 'Okur, doğaüstü öğelere karşı tavrını yapının takındığı tavra göre şekillendirir. Bunun yanında, kişiyi ürküten veya derinden etkileyen olaylar ve durumlar, bazen mistik ya da doğaüstü öğelerden çok, gerçekteki garip ve esrarlı öğeler olabilir.'³ Serbes'in hikayelerinde de gerçeklik kavramına son derece önem verilmiştir. Uyumsuzluk ön plandadır ve bu durumda tekinsizlik kavramını etkili hale getirmektedir. Yazarın romanlarında ele aldığı olaylar, mekanlar ve karakterler analiz edildiğinde belli bir düzenin hakim olmadığı, yaşanılan olayların içerisinde karmaşayı barındırdığı ve mekanların da tehlikeli olarak nitelendirebileceğimiz özellikler taşıdığı ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan tekinsizlik ve

³ T. N. Yıldırım, "Edgar Allan Poe'nun 'The Black Cat' ve 'The Fall Of The House Of Usher' Öykülerinin Çevirilerinin Gotik Edebiyat Bağlamında Eleştirisi" (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.

uyumsuzluk kavramının karakterlerin yalnızca yaşadığı olaylarda değil hayatların her alanında kendini gösterdiği anlaşılmaktadır. Olay örgüsü ve yaratılan karakterle yazar toplumun bir anatomisini çizmekte, toplumsal yapının değişimiyle meydana gelen insanlık durumunu ortaya koymaktadır.

Aynı zamanda romanlarda anlatılan mekan, zaman, olay ve kahramanların toplumsal hayatın gerçeklikleriyle uyum içerisinde sunulması toplumun resmini çizmemize olanak sağlamaktadır.

Eserlerde ilk hissedilen duygu incelendiğinde korkudan önce belirsizlik, tekinsizlik ve kararsızlıktır. Romanlarda geçen karakter ürkütücü, esrarengiz ve tekinsiz olaylar yaşamakta ve olaylar bu özellikleri yansıtan mekanlarda geçmektedir. Buna rağmen karakterlerin yalnızca korkularına değil, daha derin duygularına yer verilmesi söz konusudur. Serbes'in amacının da normal kişilikleri yansıtmak ve normal olayları incelemek olmadığı açıkça görülmektedir. Genellikle toplumca dışlanmış, anlaşılmayan, melankolik, müptezel, isyankar, normal olmayan düşünceleri ve davranışları olan kişileri ortaya koymaktır. Eserlerinde yer verdiği karakterlerin hepsi toplumsal alanda başarılı olamamış ve düzenle problemleri olmuş kişilerdir. Yazarın yalnızca ürkütme, karamsar bir havaya sokma amacı taşımaması bunun yerine karakter özelliklerini vurgulaması, derine inmesi yazım tarzının ayrı bir özelliğidir. Tekinsizliğin ön koşullarından şüphe ve güvensizlik hissi Serbes'in tüm romanlarında büyük ölçüde hissedilmektedir. Esrarengiz olaylar ve merak hissi yaratan durumların birleşmesi bu romanlardaki tekinsizlik kavramını ön plana çıkartmaktadır.

Aynı zamanda olay örgüsü içerisinde karakterlerin verdiği tepkiler ön plana çıkmaktadır ki bu durumda tekinsizin bir diğer özelliğidir. Yazarın romanlarında karakterler olaylar içinde genellikle şüphe ve tedirginlik hissini yoğun olarak yaşamaktadır. Böylece okurda bir çeşit empati duygusuyla şüphe ve tedirginlik hissetmektedir. Karakterlerin belirsizlik ve tekinsizlik içindeki tavırları okuru bu noktada etkilemekte, şüpheli ruh halini tetiklemektedir. Romanlarda yansıtılan karakterler melankolik, müptezel, isyankar, anormal olan kişilikler olmasına rağmen okurlar karakterlerle özdeşim kurmakta ve hikayelerde geçen nefreti, şiddeti, acıyı, korkuyu yoğun bir şekilde hissetmektedirler. Yapıtların kasvetli havasından okuyucu kaçınılmaz sona doğru ilerlendiğini anlamakta bu durumda romanlarının tedirginlikle karışık bir hayranlık duygusuyla, merakla okunmasına neden olmaktadır. Romanlarda dikkat çeken bir başka özellik ise hikayelerin okuyucuda bıraktığı 'yarım kalmışlık' hissidir. Bununla beraber akıllara gelmeyen sonlar ve hikayenin bitmemişlik hissi veren sonlar belirsiz tarafı ortaya çıkarmaktadır. Bu yarım kalmışlık hissi yalnızca hikayelerin sonunda değil hikaye boyunca hissedilen bir duygudur. Yazar, Parça parça, paramparça hikayeler derken aslında boşluklarla ve yarım kalmışlıklarla dolu hikayeleri kastetmektedir.

Her öykü de farklı bir taraf ağır basmaktadır. Kimisinde melankoli hakimken kimisinde mizah, kimisinde saplantı, kimisinde aşk hakimdir. Okuyucu açısından romanların ilk başta anlaşılır olmamasının nedeni her hikayede farklı ruhsal durumların işlenmesi ve karakterlerin alışık olmadığımız özelliklerinin yansıtılmasından kaynaklanmaktadır. Romanlarda geçen karakterler genellikle izole yerlerde yaşamakta, topluma uyum sağlayamamaktadır. Karakterlerin kendi içindeki ve ilişkilerindeki çatışmalar ve ikilemler sürekli devam etmektedir. Karakterlerin idealleştirilmemesi tam tersine acıları ve huzursuzluklarının vurgulanması söz konusudur.

Birçok romanında ön plana çıkan temalardan biri de 'ölüm' dür. Bu olumsuz hissiyat tekinsiz olaylar sonucunda kaçınılması neredeyse imkansız bir olay olarak yansıtılmaktadır. Bu durum daha derinden incelendiğinde psikolojik ve sosyolojik anlamları da ortaya çıkacaktır. Olaylar genellikle tekinsiz diye nitelediğimiz tehlikeli mekanlarda ve kişiler arasında gerçekleşmesinden dolayı hep bir çaresizlik hissi barındırmakta ve bazen açık bir

şekilde olmasa da ölüme atıfta bulunmaktadır. Dolayısıyla karakterlerde içerisinde bulundukları durumdan hoşnut değil, umutsuzlardır. Ölüm bazı durumlarda ise cezbedici bir kaçış olarak gösterilmiştir. Toplumun geçirdiği değişimin insanların yaşamlarında yarattığı umutsuz hava nedeniyle ölüm bazı anlarda bir kurtuluş mekanizmasına dönüşebilmektedir. Bir diğer kurtuluş mekanizması gibi gözüken olay ise şehir değişikliğidir. Yaşadıkları hayattan memnun olmayan karakterler İstanbul, Ankara, Antalya gibi şehirlere giderek hayatlarını değiştirme çabası içerisine girmektedir. Ancak bu kurtuluş umuduyla yapılan değişiklikler kahramanların hayatlarına biraz daha karamsarlık, sıkıntı, umutsuzluk getirmektedir. Bu umutsuz hava yeni gidilen yerlerde ilişkilerde, olaylarda ve mekanlarda kendini göstermiştir. Dolayısıyla umudu olan ancak bu umudun giderek yok olduğu hayatlar karşımıza çıkmaktadır. Kahramanların hayatlarındaki belirsizlik de tekinsizlik faktörünün yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Kahramanların kaçışları hikayeye rahatlatıcı bir hava vermediği gibi okuyucuya da rahatlatıcı bir his vermemektedir. Hikayeler boyunca hissedilen belirsizlik hissi ve tekinsizlik kavramı adeta bilinçli bir şekilde oluşturulmuştur. Bazı anlarda net bir şekilde hissedilen tedirginlik bazı anlarda bir nedene dayandırılmamıştır. Bu durumda hikayeler boyunca tekinsiz durumların yaşandığı hissini okuyucuda uyandırmaktadır.

Emrah Serbes Romanlarında Tekinsizlik

Emrah Serbes'in 6 romanı bulunmaktadır. 'Her Temas İz Bırakır' adını verdiği ilk romanı 2006 yılında çıkarmıştır. Bu serinin ikinci kitabı ise 'Son Hafriyat' 2008 yılında çıkarmıştır. İlk iki kitap polisiye türündedir. 2009 yılında 'Erken Kaybedenler' romanını çıkarmış ve bundan 3 yıl sonrasında 'Hikayem Paramparça' adlı kitabını yayınlamıştır. 'Müptezeller' adındaki son romanını 2016 yılında yayınlamıştır. Ele aldığımız problem açısından romanlar, günümüzdeki değişen toplum yapısını anlamak amacıyla sosyolojik perspektifle değerlendirilecektir.

Her Temas İz Bırakır⁴

Emrah Serbes'in Behzat Ç - Bir Ankara Polisiyesi üst başlığını taşıyan polisiye serisinin ilk kitabı, Her Temas İz Bırakır 2006 yılında yayımlanmıştır. Romanda öncelikte başkahraman olan Behzat Ç.'yi incelediğimizde hayata başka türlü bakan, öfkeli, yerinde duramayan, hayatında entrika eksik olmayan dolayısıyla tekinsiz bir karakter karşımıza çıkmaktadır. Olayların geçtiği mekanlar, estetize edilmemiş ve çoğunlukla kötü yanlarıyla resmedilmiştir. Referans noktalarını da çoğunlukla kötü yönleriyle Ankara şehri oluşturmaktadır. Güncel olayların, hayatın, insanların ve boş vermişliğin görüntüsü açığa çıkarılmıştır. Günümüz post modern toplumunun geçmişe göre daha serbest, daha akışkan, daha korkulu boyutu açığa çıkarılmıştır. Olaylar, karakterler, mekanlar çözülmüş ve normal olanın yerine normal olmayan görünür kılınmıştır. İdeal tiplerin yerini tıpkı günümüzdeki toplumsal yaşamda bahsettiğimiz ideal olmayan problemler, belirsiz, tekinsiz tipler almıştır.

Son Hafriyatında⁵

Emrah Serbes'in polisiye serisinin ikinci kitabı 2008 yılında yayınladığı Son Hafriyat kitabıdır. Bu kitapta da başkahramanımız yine Behzat Ç.'dir. Behzat'ın bu hikayede ruhsal sağlığı kızının intiharından sonra daha da kötüye gitmiş, etrafındaki insanlarla iletişimini dahi kesmiştir. Melankolik hava tüm roman boyunca gerek ilişkiler gerek davranışlarla yansıtılmıştır. Kitapta geçen mekanları incelediğimizde; Kuğulu Park, Gençlik Parkı, Kurtuluş Parkı, Botanik Parkı, Güvenpark, Seğmenler Parkı, Altınpark mahalleleri şüpheli, araştırılması gereken mekanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Olayların geçtiği Ankara,

⁴ Emrah Serbes, *Her Temas İz Bırakır: Behzat Ç. – Bir Ankara Polisiyesi*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2006.

⁵ Emrah Serbes, *Son Hafriyat: Behzat Ç. – Bir Ankara Polisiyesi*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2008.

yoksun bir bozkır kenti olarak tasvir edilmiş sıkıcı, gri memur kenti gibi söylemlerle karamsarlık hissi oluşturulmuştur. Olaylar, kişiler ve mekanlar günümüz toplumunun değişen ve dönüşen biçimini, örgütsüz yapısını tasvir eder niteliktedir.

Erken Kaybedenler⁶

Erken Kaybedenler, sekiz küçük öyküden oluşan bir derleme kitaptır. Öykülerin her birinde Emrah Serbes, birbirinden farklı yedi-on yedi yaş arası gencin gözünden ve hayatlarından kısa kesitler vermektedir. Bu gençlerin yaşadığı hayatlar, olaylar farklı olsa da hayata karşı ortak duyguları kızgınlıktır. Mekan incelendiğinde kalabalık ve tekinsiz mahalleler karşımıza çıkmaktadır. Kitapta ele alınan karakterler ise kıskanç, gururlu ve bir o kadar da hayata karşı öfkeli. Aile, arkadaşlık gibi toplumsallaşma aşamasında birey için son derece önemli olan kurumların aşınması ve etkisiz hale gelmesi, bu romanda karakterlerin hayatlarındaki problemlerin başlına nedenini oluşturmaktadır.

Hikayem Paramparça⁷

Hikayem Paramparça, Emrah Serbes'in bir internet bloğu olan 'Afili Filintalar' da yazdığı yazılardan ve bir de kısa öyküsünden oluşan kitabıdır. Adı gibi paramparça hikayeler anlatılmaktadır. Altmış dokuz kısa parçadan oluşan kitabı günümüz toplumundaki mutsuzluğu resmetmektedir. Bu paramparça olmuş hikayeler içerisinde melankoli, korku ve tekinsiz olaylar yoğun olarak işlenmiştir. Weber'in ideal tipine karşıt olarak bu romanda ideal olmayan saplantılı, yalnız, isyankar karakterler ön plana çıkmıştır.

Deliduman⁸

Serbes'in toplam 25 bölüm ve 348 sayfadan oluşan bu eseri 2014 yılında yayımlanmıştır. Konusuna baktığımızda, kız kardeşi Çiğdem İyice'yi olduğundan çok daha farklı gören, hatta ona derin bir aşkla bağlı Çağlar İyice'yi ve onların Kıyidere adındaki taşra kasabasından Gezi direnişine giden yolculukları anlatılmaktadır. Bu romanda akrabalık, arkadaşlık, komşuluk ilişkilerine yer verilmiş mahalle kavramı ön plana çıkarılmıştır. Mekanlar tehlikeli ve tekinsiz yönleriyle aktarılmıştır. Çatışma, kıskançlık, aile içi iletişimde yetersizlik, öfke ve birçok duygu karakterler üzerinden yansıtılmıştır.

Müptezeller⁹

Serbes'in toplam 5 bölüm 163 sayfadan oluşan bu eseri 2016 yılında yayınlanmıştır. Kitabın konusunu incelediğimizde; Hikaye Antalya'da başlamış, Ankara ve İstanbul'da devam etmiştir. Bu illerin arka mahallelerinde olup biten olaylar, merdiven altı tezgahların nasıl döndüğü anlatılmıştır. Müptezeller, adından da anlaşılacağı gibi kaybedenleri ve madde bağımlısı gençlerin hikayesini konu almıştır. Yeni toplum düzeninde oluşmuş ideal olmayan müptezel, bağımlı, isyankar tipler üzerinde durulmuştur. Olayların geçtiği mekanlar incelendiğinde ise karakterler için hem esrarengiz olayların yaşandığı yerleri hem de kaçış merkezlerini simgelemektedir. Bu mekanlar aynı zamanda kurumların işleyişinin de örgütlendiği alanlardır. Bu örgütlenme yeni dönemde sosyolojik açıdan problemlili ve belirsiz olduğu için olaylar üzerinde olumlu etkisi ortadan kalkmaktadır.

Emrah Serbes Hürriyet ile yaptığı röportajında Müptezel adlı kitabıyla ilgili şu açıklamalarda bulunmuştur; 'Bildiğim insanlardan yola çıkarak yazdım. Yani en çok bildiğim çevrelerde dolaşarak yazdım. Yaşar Kemal'in bir sözü vardır, "Her yazarın bir Çukurova'sı olmalı" diye... Yani her yazarın en iyi bildiği bir yeri ve anlatabileceği insanları

⁶ Emrah Serbes, *Erken Kaybedenler*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2009.

⁷ Emrah Serbes, *Hikayem Paramparça*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2012.

⁸ Emrah Serbes, *Deliduman*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2014.

⁹ Emrah Serbes, *Müptezeller*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2016.

olmalıdır. Benim de bildiğim insanlar bunlar.¹⁰ Bu anlatılan karakterler ve yaşantılar günümüz toplumun gerçeklerini yansıtmaktadır.

Emrah Serbes'in romanlarını seçmemizdeki en önemli nedende günümüz toplumunun kenarda kalmış gerçek yaşam şartlarını açığa çıkarıyor olmasıdır. Serbes'in amacı da toplumca dışlanmış ve sessizliğe mahkum edilmiş kişilerin hayatlarını romanlarında görünür kılmak olmuştur. Romanlarında karakterlerin hayatları bir türlü düzene girememekte ve yarım kalmışlık hissi romanların başından sonuna kadar devam etmektedir.

Gerçek yaşamların ortaya konduğu bu hikayelerde mutlu son diye bir şey yoktur çünkü karakterler her ne kadar isyan etse de hayatlarını değiştirecek güçte özelliklere sahip değildir. Karşımıza belirsizliklerle ve güvensizliklere geçen hayat hikayeleri çıkmaktadır. Bu da müptezel, isyankar, melankolik tipleri ortaya çıkarmaktadır. Dünyanın haşin ve olumsuz yönleriyle başa çıkmak zorunda kalanların hikayeleridir. Anlattığı insanlara 'benim bildiğim insanlar' diyen Emrah Serbes'in kendi hayatında da bu insanlardan uzak olmadığını, onların çevresinde neler olup bittiğinden haberdar olduğunu anlamaktayız. Bu açıdan romanlardaki karakterler her ne kadar kendinden farklı özellikler barındırıyor olsa da Serbes'in kendinden de bir şeyler kattığı görülmektedir. Mesela bir romanında anlattığı fabrika da çalışan, halı saha da top oynayan daha sonra fabrikadan atılan ve kendine dükkan açan baba karakterinin kendi babasıyla benzer özellikler gösterdiğini belirtmiştir. Dolayısıyla karakterlerin özellikleri de kendi hayatından örnekler taşımaktadır. Serbes'in yaşamında yer etmiş önemli karakterleri romanlarında görmek mümkün olmaktadır. Deliduman adlı eserinde anlattığı futbol hocası 'Muzaffer hoca' da aslında kendi çocukluk dönemindeki futbol hocasıdır. Yazar kimi zaman kendi yaşamında olan bir kişinin özelliklerini değiştirmeden aktarmış kimi zamanda kıyıda kalan hayatların hikayelerine can vermiştir.

Hikayem paramparça romanında ise iyileşen adamın tuhaf hikayesinin dışında yazılanların aslında kendinden izler taşıdığını hissettirmektedir. Bu romanında kurgu kısmı azdır ve genellikle anlatılanlar mini hikayeler eşliğinde huzursuzluk, mutsuzluk, yarım kalmışlık, hisleriyle aktarılmıştır. Kendisi de bu romanın dünyaya bakışını yansıttığını düşünmekte ve bunu şöyle açıklamaktadır; 'Aslında başlarken insanlar kendi hayatlarından ilham alır, "Ben bunları kendimden yola çıkarak yazdım," der. Sonra birileri, insan kendi hayatını anlatarak bir yere varamaz, edebiyat kurgu işidir, onun üzerine düşünmen gerekir falan diyerek çeker kulağını, doğru yolu bulur. Bende tam tersi oldu: Kurguyla başladım sonra kendi hayatıma döndüm.'¹¹ Dolayısıyla hikayem paramparça romanında Serbes'in dünyaya karşı bakışını, düşüncelerini, roman anlayışını görmemiz mümkündür. Ancak, hikayem paramparça adlı eserin ilk hikayesi 'Zaten ben hayatımı anlatmak istemiyorum ki' cümlesiyle başlamaktadır.

Daha sonraki hikayelerde ise yavaş yavaş Serbes'in bakış açısını, düşüncelerini görmemiz mümkündür. Dolayısıyla onun roman anlayışında kurmaca olarak oluşturulmuş hikayelerin dışında gerçek hayatı içeren yaşamların olayların ve karakterlerin var olduğunu anlamaktayız. Onunda amacı zaten kurmaca hikayeler oluşturmaktan ziyade kenarda kalmışları, hayatında darbe yemişleri, ruhsal bunalım yaşamışları gözler önüne sermek, bu insanların varlığını romanlarında hissettirmektir. hikayelerinde paramparça olmuş hayatların toplumumuzda var olduğunu ve var olmaya devam edeceğini anlatmaya çalışmaktadır. Bu nedenle onun çabası bu kıyıda kenarda kalmış insanların yaşam hikayelerini, nasıl zorluklardan geçtiklerini ve vaz geçseler de yaşamaya devam etmek zorunda olduklarını, 'memlekette ne oluyor'u göstermeye çalışmaktır. Kendisinin de dediği

¹⁰ Vardan U., "Bazen Delirmek Çare Değil," *Hürriyet*, 22 Ekim 2016.

¹¹ *Milliyet*, "Son Dakikacı Bile Değilim: Hikayem Paramparça," Kasım 2012.

gibi bugünün işlerin biraz daha karmaşıktığı bir dünyada yaşıyoruz.¹² İnsanın parçalandığı ve kendi içinde yalnızlaştığı bir dünyada küçük insanların dünyasını anlatmak onun roman anlayışını ifade eder niteliktedir. O görülmeyeni göstermeye, konuşulmayı konuşmaya, toplumda ne oluyor sorununun cevabını vermeye çalışan yeraltı romanının güçlü bir temsilcisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Romanlarında geçen mekanlar estetize edilmemiş daha çok karamsar havası aktarılmıştır. Emrah Serbes romanlarında en çok geçen Ankara şehri için şöyle demiştir; ‘Ankara delik deşik bir kent olduğundan bütün o kazılar mezara benziyor bir yönüyle. Evinin içinde sürekli koltukların yerini değiştiren, huzursuz bir ev kadını yön veriyor sanki Ankara’ya. Bir gördüğünüzü aynı yerde tekrar göremiyorsunuz.’¹³ Serbes’in romanlarında yoğunlukta olarak olaylar Ankara şehrinde geçmektedir. Bu olaylar esrarengiz, tedirgin edici, yer altı özellikleri taşımaktadır. Kendisi de Ankara’yı huzursuz bir kadına benzeterек burada kentin huzursuz yaşam şartlarına atıf yapmaktadır. Romanlarda mekan olarak kullanılan İstanbul ve Antalya benzer özellikleriyle aktarılmıştır. Aktarılan mekanların, tiplerin, ilişkilerin bugünün yaşantısıyla bağlantısı olması sosyolojik olarak sorunlu yapıyı, mekanı ve ilişkileri görmemizi sağlamaktadır.

Yazarın hikayelerinde olaylar ve karakterler değişse bile aktarılan duyguların her zaman rahatsız edici bir yanı bulunmaktadır. Yaşları yedi ile on yedi arasında değişen kızgın ve kırgın çocukların yaşamlarına yer verdiği sekiz kısa hikayeden oluşan Erken Kaybedenler romanında karakterlerin çocukluk döneminde geçirdikleri öfke, kıskançlık, isyan, belirsizlik, tedirgin edici yaşam şartları vb. hissiyatlar doğrultusunda hayatlarında bir düzen sağlayamayan ötekileştirilen çocukların gerçekleri anlatılmıştır.

Emrah Serbes hayatındaki gözlemlerinden ve kendinden yola çıkarak, çocukların her zaman çocukluktan nefret ettiğini düşünmüş bu konuyla ilgili şöyle bir açıklama yapmıştır; ‘Çocukluğu ben hiçbir zaman büyümlü bir dünya, masal, “Aman Allah’ım muhteşem, harika çocukluk” gibi hiç anlatmadım. Düşünsene, bir dünya dondurma almazlar dünyanın kararır. Çocukluk o açıdan berbat bir dünyadır. Ne büyüksün ne ufaksın arada bir noktadasın.’¹⁴ Diyerek kendisinin de çocukluğa dair bir özleminin bulunmadığını ifade etmiştir. Dolayısıyla Serbes’in kendi yaşamına çocukluk döneminin özel bir yeri olmadığını ve kendisi için tozpembe geçmediğini görmüş olmaktadır. Bu bakış açısı böylece romanlara yansımış olmakta ve farklı hikayelerde benzer hissiyatlar ortaya çıkmaktadır. Serbes romanlarında aile, arkadaşlık, akrabalık gibi kurumlara da yer vermiştir. Romandaki karakterlerin arkadaşlarıyla kurduğu ilişkilere, birlikte yaşadığı olaylara son derece önem verilmiştir. Kimi zaman arkadaşları tarafından kötü alışkanlıklar edinen kimi zaman arkadaşları sayesinde tekinsiz diye nitelendirdiğimiz olaylardan kurtarılan karakterler karşımıza çıkmaktadır. Karakterlerin bir ailesi olmasa bile her zaman arkadaşları olmuştur. Hayatın hep yıpratıcı yönlerine maruz kalsalar da arkadaşlık ilişkileri ‘gel beraber katlanalım’ diyebilme şansını doğurmaktadır. Serbes gerçek hayatında da yaptığı açıklamalarla arkadaşlık, dostluk ilişkilerine daha çok önem verdiğini dile getirmiştir. Her hikayesinde de arkadaşlık ve dostluk kavramlarını daha çok işlemesi bundan kaynaklanmaktadır. Elbette ki bu açıklama aile kurumunun önemsiz olduğu sonucunu doğurmamaktadır. Hikayelerde de aile kurumunun bir kenara atılması gibi bir durum söz konusu değildir. Hatta bazı durumlarda kişilerin etrafında aileden başka kimsenin kalmayabileceğini de aktarmıştır.

Emrah Serbes’in yayınladığı ‘Her Temas İz Bırakır’ ve ‘Son Hafriyat’ ilk iki kitabı ise

¹² Vardan U., “Bazen Delirmek Çare Değil,” *Hürriyet*, 22 Ekim 2016.

¹³ Bozdemir, B. “Serdar Akar ve Emrah Serbes Röportajı,” *Cumhuriyet*, 24 Ekim 2011.

¹⁴ Vardan U., “Bazen Delirmek Çare Değil,” *Hürriyet*, 22 Ekim 2016.

polisiye türüne aittir. Serbes bu kitapları yazarken polisiye türüne özgü yaptığı araştırmaların yanında yine çevresinden ve yaptığı gözlemlerden etkilenecek karakterleri oluşturmuş, olaylara yön vermiştir. Ankara’da yaşadığından dolayı oranın atmosferinden etkilenmesi söz konusu olmuştur. Karşımıza çıkan başkahramanın yani Behzat Ç.’nin bu kadar sevilmesinin nedenini Emrah Serbes, bilindik polisiye romanlardaki karakterlerden olmamasından dolayı kaynaklandığını söylemiştir çünkü oluşturulan karakter sisteme karşıdır ve kendi doğruları yönünde hareket etmeyi tercih etmektedir. Okuyucu açısından da farklı duruşu ve tarzının kolay anlaşılabilmesi eleştirilerinin kaynağını oluşturmaktadır. Asi tavırları ve sert duruşuyla ‘kötü bir karakter’ izlenimi verse de olaylar içerisinde değerlendirildiğinde aslında masumu koruma, suçluyu cezalandırma isteğinin var olduğu anlaşılmaktadır. Diğer bir eleştirelin kaynağı ise kadınlara karşı tavırlarından kaynaklanmaktadır. Hayatında var olan kadınlarla hep sorun yaşamasının nedeni ise güven eksikliğiyle bağlantılıdır. İyi bir baba, iyi bir eş ya da iyi bir arkadaş olamamış ona yüklenen rolleri gerektiği gibi yerine getirememiştir. Bunun nedenleri ise hayatında düzen kavramının eksik olmasıdır.

Yazar bu konuyla ilgili aslında Behzat Ç.’nin kadınlara kadın olduklarını hatırlatan yaralarını sarıp sarmalama arzusu uyandıran bir karakter olduğu vurgulamıştır. ‘Erkeklerle ise arzularını hatırlattığını düşünüyor. Sistemin içinde savrulup giderken yapamadıklarını hissettiriyor. Herkes dosdoğru bir adam olmak ister, öte yandan bu zor bir şeydir, sınırsız tavizler verilir.” Ve ekliyor: “ben de onu örnek alıyorum bazen.”¹⁵ Dolayısıyla adeta bir fenomene dönüşen baş kahramanımız Behzat Ç., kadınlara kadın olduklarını, erkeklerle ise gerçek bir erkek olmaları, adam olmaları gerektiğini göstermektedir.

Emrah Serbest Romanlarında Tekinsizin Yeraltı Edebiyatı ve Sosyoloji İle İlişkisi

Emrah Serbes Türk edebiyatının kalıplarından çıkarak yeni bir alana girmiş, edebiyatta farklı bir tarzı benimsemiştir. Hikayelerinde geçen olaylar, mekanlar, karakterler alışılmıştan farklıdır. Bu açıdan popüler edebiyat anlayışımızın dışında kalmaktadır. Bu farklılık yalnızca anlatılan olaylarla sınırlı kalmamakta aynı zamanda tekniği ve üslubunda da kendini göstermektedir. Korku edebiyatı, gotik edebiyatı, yeraltı edebiyatında bu tarza özgü birçok eser bulunmaktayken Serbes’in örneklerinden farklı olarak her romanında bu tarzı devam ettirdiği görülmüştür. Bu çalışmamızda onu seçmemizin nedenlerinden biri de tekinsiz kavramının romanlarında bir bütünlüğü temsil eder şekilde ve biçimde yer etmesidir.

Emrah Serbes romanlarında geçen korku teması ve karakterlerin özellikleri açısından benzerlik bulunan edebi türlerden biri gotik edebiyatıdır. ‘18. ve 19. yüzyıllarda da İngiltere’nin geçirdiği köklü sosyal değişimler ve halkın maruz kaldığı aşırı baskılar, üretken zihinlerde muazzam bir tepkiye yol açmış ve gotik edebiyat ortaya çıkmıştır.’¹⁶Giderek yoksullaşan bu dünyada suç oranları artmış, bulunulan ortam ve ilişkiler tekinsiz bir hal almıştır. Toplumsal olarak geçirilen bu dönüşüm sonucunda ortaya çıkan olumsuz hava edebiyat alanına da yansımış ve böylece farklı bir tarz meydana gelmiştir. Gotik edebiyatında karşımıza çıkan ‘öteki’ dir. Bu öteki kimi zaman insan kimi zamanda hayali olarak yaratılmış vampir, canavar, kurt adam gibi karakterlerdir. Olayların geçtiği mekanlar ise kimi zaman gerçek kimi zamansa şato, saray gibi kurmaca yapılarıdır. Emrah Serbes’in romanları ise daha çok yaşanan toplum, olaylar, kahramanlar gerçeklik nezdinde oluşturulmuştur. Bu açıdan yazılan eserler, XVIII. yüzyılda ortaya çıkan standart akımın dışında olan yeraltı edebiyatı kategorisinde değerlendirilebilmektedir. Yer altı edebiyatında da konu olan toplumca dışlanmış ve ötekileştirilmiş gruplar, suçlular ana karakterlerin

¹⁵ Börekçi, G. “Behzat Ç.: Yanlış Hayatın Doğru Kahramanı,” *Habertürk*, 18 Eylül 2011.

¹⁶ D. Önen, “Tekinsiz Benliğin Ortaya Çıkışı: Gotik Edebiyat,” *Absurdizi*, 3 Şubat 2019, <https://www.absurdizi.com/tekinsiz-benligin-ortaya-cikisi-gotik-edebiyat/>.

özelliklerini oluşturmıştır. Toplumun genel olarak kabul ettiği değerlerin ve ahlak anlayışının dışında kenarda kalmış yaşamların izleri karşımıza çıkmaktadır.

Hikayeler gerçek ya da kurmaca olsun olaylarda geçen tüm karakterler aslında toplumumuzda olan ve görülmek istenmeyen 'öteki' yi temsil eder durumdadır. Bu açıdan karakterlerin hayatlarında öne çıkarılan iyi ve güzel durumlar değil tam tersine karamsar ve olumsuz haldir. Aynı zamanda bu tarzda bir dikkat çekici özellik de karakterler arasında bir sınıf farklılığı, zengin fakir gibi ayrımların bulunmamasıdır. Serbes'in eserlerin de ise, herhangi bir ayırım yapılmadan güç, beceri ya da cinsiyet farkı olmadan yaşanan hayata, siteme, olaylara karşı gerçekleştirilen isyan boyutu, yarım kalmışlık hissi ön plana çıkarılmaktadır.

Yeraltı edebiyatı kavramı, Türkçeye, İngilizcedeki "Underground Literature" kelimesinin çevirisi olarak geçmiştir. Underground ise sözlükte incelendiğinde yer altı, yasadışı, karanlık, kirli, gizli, yeraltındaki vb. anlamlarında tanımlanmaktadır.¹⁷ Yeraltı edebiyatı en genel ve basit tanımıyla kurulu düzene karşı çıkan, sistemi sorgulayan, şiddet, cinsellik gibi tabu olarak nitelendirilebilecek konuların en açık haliyle okuyucuya sunulduğu eserlerdir. Kitaplar, "normal" olarak nitelendireceğimiz yaşamlar yerine aykırılıkları olan insanların hayatlarına ve psikolojilerine odaklanır. Konuşmaya ve hatta belki de düşünmeye çekindiğimiz konuların açıkça ele alındığı kitaplar aynı zamanda kurulu düzene bir isyan niteliği taşır. Yeraltı edebiyatı için ortaya konan farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı yazarlar kişilerden çok olayların üzerinde dururken bazıları da karakterlerin özelliklerini ön planda tutmaktadır. Bu durumda şu soruları akla getirmektedir; Karakterlerin topluma uyum sağlayamayan, melankolik müptezel, isyankar, umutsuz vb. ideal olmayan özellikleri üzerinde barındırması yeterli midir? Ya da mekanların, olayların tekinsiz olarak nitelendirdiğimiz tedirgin edici özellikleri içermesi mi gereklidir? Yazarın yaşam tarzı da yazdıkları hikayelere uyumlu olmalı mıdır? Hikayeler bu tarz özellikleri içermiyorsa yeraltı edebiyatı dememiz yanlış mı olur? cevapları hala net olmamakla birlikte yeraltı edebiyatının genel bir tanımı yapılamamaktadır. Kimine göre bir eylem kimine göre bir direniş kimine göre de sessizlerin sesini açığa çıkarmanın yoludur. 'Yeraltı edebiyatı, edebi bir türden çok, yazıyla girilen bir 'eylem' dir. Hayatla, hayatın hakikatiyle, toplumların gösteri düzene direnişle, otoritenin reddiyle hayati bir eylem... Bir tür değil bir eylem... Özü itibarıyla politik bir eylemdir.'¹⁸ İnsanların içinde yaşadıkları sisteme karşı bir başkaldırısıdır. Bu başkaldırının ardında ise toplum tarafından ötekileştirilenler yer almaktadır.

Emrah Serbes'in eserlerinde karşımıza mutlu sonla biten, insanın içini ısıtan, umut barındıran hikayeler yerine hayatın tüm gerçekliğini ve acımasızlığını ortaya koyan gerçek hayatlar ve karakterler ortaya çıkmaktadır. Hiç de normal sayılmayan bu karakterler aykırı ve karanlık dünyanın gerçekliğini yansıtmaktadır. Hayatını bir düzen içerisinde sürdüren, hedefleri olan ve bunlar için çabalayan, toplumun kabul ettiği ölçüde yaşayan karakterler bulunmamaktadır. Hayatta hep kaybetmiş, dibe vurmuş kişiler konu edilmektedir. Alkol bağımlıları, müptezeller, aylaklar, hep kaybedenlerin hikayelerinden oluşmaktadır. Günümüz toplumunda görülmek istemeyen ama aslında büyük bir çoğunluğun hikayesini oluşturmaktadır. Korkunç, izbe sokaklarda gezen, tekinsiz olaylara karışan ve normal olmayan yaşamlar ve tipler anlatılmaktadır.

Yeraltı edebiyatında bir özelliği de 'şiddet' olgusunu içinde barındırmasıdır. Bu şiddet fiziksel olabilirken aynı zamanda psikolojik olarak da eserlerde karşımıza çıkabilmektedir. En beklemediğimiz karakterin iç dünyasında bile şiddet arzusu barındırılmaktadır. Serbes'in eserlerinde de bu şiddet olgusu bazen karakterlerin kendi içinde gerçekleşen bir durum

¹⁷ TDK, "Türk Dil Kurumu Sözlüğü," erişim 4 Şubat 2019, <https://sozluk.gov.tr/>.

¹⁸ Ö. Uçkan, "Bir Eylem Olarak Yeraltı Edebiyatı," *Notos Dergi*, no. 29 (2011): 2-143.

olurken bazen de karşılıklı ilişki içerisinde kendini göstermektedir. Bu durum eserlerin daha gerçekçi, yaşamdan bir kesitmiş hissini vermesine neden olmakta ve böylece okuyucuyu daha da içine almaktadır. Dolayısıyla eserlerde somut bir gerçekliği yansıtmaktadır. Bu durum günümüz toplum görüntüsünü ve insanlar arası değişen ilişkiye anlamada ötekileştirileni görmemize ve sorgulamamıza imkan tanımaktadır.

Yeraltı edebiyatında kullanılan dili incelediğimizde karşımıza son derece esnek ve argo kullanımın yoğunlukta olduğu alışık olmadığımız bir tarz ortaya çıkmaktadır. Emrah Serbes eserlerinde argo kullanmaktan çekinmemiş, kullandığı kelimeler sayesinde anlatılan olaylar okur tarafından daha gerçek hissedilmiştir. Belli kurallara uymak diye bir durum bulunmamaktadır. Dili istediği gibi kullanmak söz konusudur. Karakterlere geldiğimizde ise karşımıza ideal olamayan tipler çıkmaktadır. Hayata karşı çatışma içerisinde olan, uyumsuz, normal olmayan karakterlerdir. Genellikle toplumun değer yargılarına uymayan kişilikleri içermektedir.

Sonuç Yerine

Emrah Serbes'in eserlerindeki kahramanlarda parçalanmış hayatlar içinde yaşamına devam etmeye çalışan oradan oraya savrulan kişilerdir. Yeraltı edebiyatında bir diğer önemli özellik ise insan psikolojisine önem verilmesidir. Serbes'in eserlerini incelediğimizde de yaşanan olaylardan ziyade kahramanların verdiği tepkilere daha çok önem verildiği görülmüştür. Tekinsiz olaylardan çok kişilerin hissettiği tedirginlik, korku belirsizlik gibi hisler ön planda tutulmuştur. Hissedilen bu belirsizlik duygusu da tekinsiz kavramını daha etkili hale getirmektedir. 'Yeraltı edebiyatı; geleneksel ya da klasik edebiyatın dışında bir sahada konumlanmaktadır. Sınırları kesin olarak çizilememekle birlikte bir takım kendine has özellikleri bulunmaktadır. 19.yy sonları 20. yy başında temelleri atılan bu tür toplumun alkol ve uyuşturucu kullanan, dışlanmış, sisteme başkaldıran, işsiz, evsiz, yoksul, ötekileştirilen, şiddete maruz kalan yahut suça karışmış kesimini ele alır.' Dolayısıyla sosyolojik anlamda alt kültürün, kenarda kalmışın kendilerini ifade etmesini, farklı yaşamların ortaya koyulmasını destekleyen eserlerdir.

Yeraltı edebiyatının bir diğer özelliği ise içerisinde isyanı barındırmasıdır. Bu isyan hem karakterlerin kendi hayatına karşı gerçekleştirdikleri isyan hemde içinde bulundukları sisteme, topluma karşı gerçekleştirilen isyandır. Burada okuyucuya bir öğretilde bulunmak, okuyucuyu yönlendirmek amacı bulunmamaktadır. Yazarın eserlerinde anlattığı olaylar ve toplumsal duruma karşı hoşnutsuzluk kelimelerle adeta bir eyleme dönüşmektedir. Karakterlerin toplumun yarattığı değer yargıları dışında yürüme özgürlükleri bulunmaktadır. Farklı olanı dışlayacak sisteme karşı bir başkaldırı da buradan kaynaklanmaktadır. Serbes'in eserlerinde de her ne kadar hayat karşısında mağdur olan insanlar ve bunun sonucunda ortaya çıkan karakterler bulunsada isyan sadece bir eylem olarak kalmakta hoşnutsuz olan durumları ya da sistemi değiştirecek etkiyi yaratamamaktadır. Oluşturulan bu ideal olmayan tipler sisteme karşı çıksada sistemi değiştirecek güçleri bulunmamaktadır. Bu nedenle karşıt oldukları sistemin bir parçası haline gelerek isyan ettikleri hayat içerisinde daha fazla tekinsiz olaylarla karşılaşmaya ve parçalanmaya devam etmektedirler.

Bu açıdan ele aldığımız eserler, aşağılanan, reddedilen, hor görülenin ön plana çıkarılmasını sağlamakta ve bunun toplumsal bir sorun olduğuna işaret etmektedir. Ele alınan konu ve karakterler açısından değerlendirdiğimizde Yeraltı edebiyatının tanımı ve kapsamı konusunda birçok yorum bulunmaktadır ancak tam olarak bir cevabı bulunmamaktadır. Serbes'in romanlarının işlenen konu ve içerik bakımından yer altı edebiyatının bir uzantısı olarak yazıldığını söylememiz mümkündür. Elbette bunun günümüzle ilgili başka sonuçları ve değerlendirmesi olması gerekir.

Kaynakça

- Bozdemir, B. "Serdar Akar ve Emrah Serbes Röportajı." *Cumhuriyet*, 24 Ekim 2011.
- Börekçi, G. "Behzat Ç.: Yanlış Hayatın Doğru Kahramanı." *Habertürk*, 18 Eylül 2011.
- Milliyet. "Son Dakikacı Bile Değilim: Hikayem Paramparça." *Milliyet*, Kasım 2012.
- Önen, D. "Tekinsiz Benliğin Ortaya Çıkışı: Gotik Edebiyat." *Absurdizi*. 3 Şubat 2019. <https://www.absurdizi.com/tekinsiz-benligin-ortaya-cikisi-gotik-edebiyat/>.
- Serbes, Emrah. *Her Temas İz Bırakır: Behzat Ç. – Bir Ankara Polisiyesi*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2006.
- Serbes, Emrah. *Son Hafriyat: Behzat Ç. – Bir Ankara Polisiyesi*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2008.
- Serbes, Emrah. *Erken Kaybedenler*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2009.
- Serbes, Emrah. *Hikayem Paramparça*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2012.
- Serbes, Emrah. *Deliduman*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2014.
- Serbes, Emrah. *Müptezeller*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2016.
- TDK. "Türk Dil Kurumu Sözlüğü." Erişim 4 Şubat 2019. <https://sozluk.gov.tr/>.
- Uçkan, Ö. "Bir Eylem Olarak Yeraltı Edebiyatı." *Notos Dergi*, no. 29 (2011): 2-143.
- Vardan, U. "Bazen Delirmek Çare Değil." *Hürriyet*, 22 Ekim 2016.
- Yıldırım, T. N. "Edgar Allan Poe'nun 'The Black Cat' ve 'The Fall Of The House Of Usher' Öykülerinin Çevirilerinin Gotik Edebiyat Bağlamında Eleştirisi." Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.

Etik Kurul Raporu: Bu çalışma için etik kurul raporu gerekliliği bulunmamaktadır.
--

Katkı oranı beyanı: %100.

Çatışma beyanı: Makalede, herhangi bir kurum, kuruluş ve kişi ile mali çıkar çatışması yoktur.
